

ויאמר אליו ה' ⁴⁷ מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה' ⁴⁸: ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם ⁴⁹: ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו וחרבו שלופה בידו וילך יהושע אליו ויאמר הלנו אתה אם לצרינו ⁵⁰: ויאמר שר צבא ה' אל יהושע של נעלך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עמד עליו אדמת קדש היא (!) ויעש יהושע כן ⁵¹: ויריחו סגרת ומסגרת [15 ב] מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא ⁵²: ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ ⁵³: בשנת מות המלך עזיה ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל: בשתא דאתנגע בה מלכה עזיה מאמר ⁵⁴ נביא חזיתי יקרא דה' שרי על כורסי רום ומתנטל בשמי מרומא ומזיו יקריה אתמלי היכלא: שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים [לאחד] בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: שמשין קדישין ברומא קדמהי שתא גבין שתא גבין (!) בתרין מכסי אפוהי דלא חזי ובתרי מכסי גותיה דלא מתחזי ובתרין משמשי: וקרא זה אל זה ואמר קִקֵּק ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו ⁵⁵: ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא בית שכינתיה קדישא על ארעא עובד גבורתיה קדיש בעלם עלמאי ה' צבאות מליא כל ארעא זיו יקריה: ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקמו ⁵⁶: ונטלתני [16 א] רוחא ושמעית בתראי קול זיע סגי דמשבחין ואמרין בריך יקרא דה' מאתר בית שכינתיה:

ופי אלסבת יקול: אשרי. ואן מא הו סבת יקול כל ישבי ⁵⁷

אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה: שומר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע: ואל יאמר בן הניכר הנלווה על ה' לאמר: הבדל יבדילני ה' מעל עמו ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש: כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתתי ובחרו באשר חפצתי ומחזקים (!) בבריתי: ונתתי להם בביתי ובחמתי ידו שם ⁵⁸ טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת ⁵⁹: אם תשיב משבת רגליך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבוד (!) וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: אז תתענג על ה' והרכבתך על בומתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקוב אביך כי פי ה' דבר ⁶⁰: ואתה תדבר לבני ישראל ⁶¹ לאמר אך את שבתתי [16 ב] תשמרו כי אות היא ביני ובין בני ישראל ⁶² לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם: ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלכה (!) ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה ⁶³: ושמרו בני ישראל את השבת לעשת את השבת לדרתם ברית עולם: בני (!) ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת יומים (!) עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש ⁶⁴: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

47. לשון הפסוק: ה' אליו. 48. שם, ד יא. 49. שם, ג יד.

50. יהושע ה יג. 51. שם, ה טו. 52. שם, ו א.

53. שם, ו כז. 54. לשון התרגום: אמר.

55. ישעיה ו א—ג. 56. יחזקאל ג יב.

57. „בשבת יאמר: אשרי“. ואם איננו שבת יאמר: „כל ישבי“.

58. לשון הפסוק: יד ושם. 59. ישעיה נו ב—ה. 60. שם, נח יג—יד.

61. לשון הפסוק: דבר אל. 62. לשון הפסוק: וביניכם.

63. שמות לא יג—יד. 64. שם, לא טז—יז.

ויכל אלהים ביום השביעי מלכתו (!) אשר עשה: וישבת ביום השביעי מכל מאלכתו (!) אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות⁶⁵: ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה: ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו⁶⁶: אך את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'⁶⁷.

כל יושבי תבל ושכני ארץ כנשא נס הרים תראו [17 א] וכתקוע שופר תשמעו⁶⁸: והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם: וה' עליהם (!) יראה ויצא כברק חצו: וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן⁶⁹: ה' ימלך לעולם ועד⁷⁰: ה' מלכותיה קאים לעלם ולעולמיה (!) עלמיה:

ופי אלכפור יקול, ואן מא הו כפור יקול שמע ישר⁷¹ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם⁷²: שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם⁷³: ה' ימלוך לעלם ועד⁷⁰: ה' מלכותיה קאים לעולם ולעולמי עולמיה (!):

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד⁷⁴: אחד אלהינו גדול אדנינו קדוש ונרא (!) שמו לעולם ועד אל רחום שמך אל חנון שמך: בנו (!) נקרא [שמך עשה למען] שמך:

ובעד דלך יעמל נפילת אפים ויקול קדיש ובעד דלך יקעדון ויבדי אלשולית (!) צבור ויקול⁷⁵ מלי רחמי רחם עלן וג'

מלא רחמי רחם עלן דאת [24 א] הוא אֱלֹהָא ולית בר מינך⁷⁶:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא גֹּבֵרָא⁷⁷ ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא הִדּוּרָא ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא וְתִיקָא ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא זְכָאָה ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא חֲנִנָא ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא טָבָא לכל דריא ולית בר מינך:

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא יִקְרָא^{77*} ולית בר מינך:

65. בראשית ב א—ג.

66. שמות טז כה—כו. 67. ויקרא יט ל. 68. ישעיה יח ג.

69. זכריה ט יד. 70. שמות טו יח.

71. „ובכפור יאמר“. הערת גליון: „ואם איננו כפור יאמר: שמע ישראל“.

72. ויקרא טז ל—לא. 73. שם, כג לב. 74. דברים ז ד.

75. „אחרי כן יעשה נפילת אפים ויאמר קדיש. אחרי זה ישבו ויפתח שלית צבור ויאמר“.

76. חסירה אות ב'. נראה שנשמט פסוק של בְּרִיכָא.

77. צ"ל: גיברא. 77*. צ"ל: יקירא.

מלא רחמי רחם עלן דאת הוא כְּבִירָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא לְמַדְנָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן [24 ב] דאת הוא מְלַכָּא מרחמנא דלית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא נְצַחנָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא סְמִיכָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא עֲזוּזָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא פְּרִיקָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא צְדִיקָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא קְדִישָׁא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא רְחֻמְנָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא שׁוֹלְטָנָא ולית בר מינך :
 מלא רחמי רחם עלן דאת הוא תְּקִיפָא ולית בר מינך :
 הב לן שאלתן ובועתן (!) ולא נהדר ריקן מן קמד.

דהוא אֱלֹה אֱלֹהִיא :
 דאית בִּידִיה מפתחיא 78 :
 דהוא גִּזְרֵי גְזִיָּא :
 דהוא דִּיִּין עֲלִמִיא :
 דהוא הוֹדֵר (!) לְבִנִיא :
 דהוא וְתִיק לְיוֹמִיא :
 דהוא זְמִין חֲזִיזִיא :
 דהוא חֲצִיב בִּרְקִיא :
 דהוא טָכֶס שְׁמִי שְׁמִיא :
 דהוא יִפְתַּח אוֹצְרִיא :
 דהוא כְּבִישׁ תְּהוֹמִיא :
 דהוא לִיה גִּלְן רוּיָא :
 דהוא מְסִיק עֲנִיָּא :
 דהוא נָטַר קִימִיא :
 דהוא סְמִיךְ נְפִילִיא :
 דהוא עֲנִי עֲשׂוּקִיא :
 דהוא פֶּרַק אֲסִירִיא :

78. במקור שני הפסוקים מאוחדים, ונוסחם: „אלהא אלה דאית בידיה מפתחיא“. חילקתים והגהתים עפ"י החרוז והא"ב.

דהוא צָפִי לעומקיא :

דהוא קָרִיב רחיקיא :

דהוא רָחֵם תיביא :

דהוא שְׁמַע חנוניא :

דהוא תָּבַע מבדריה (!) ⁷⁹ :

אתפני ברחמך מן שמי שמיא ורחם על בניה :
הב לן וג' :

דהוא אבא ושמי[ה] רבא ולעמיה קריא רבא
אסתכל בעמא רבא כגברא רבא
דלא ייבד עמא רבא כגברא רבא
דאם ייבד עמא רבא כגברא רבא
מן יימר יהא שמיה רבא :
הב לן וג' :

[25 ב] דהוא חד ושמיה חד ולעמיה קריה חד

אסתכל בעמא חד כגברא חד
דלא ייבד עמא חד כגברא חד
דאם ייבד עמא חד כגברא חד
מן יימר ה' אחד :

הב לן וג' :

מרן דבשמיא לך מתחננין אנן
כעבדא דמתחנן למריה :

הב לן וג' :

מרן דבשמיא לך מתחננין אנן
כשביא דמתחנן לשביה
כולהון בני שביא בכספא ובדהבא מתפרקין
ועמך ישראל ברחמי ובתחנוני :
הב לן וג' :

מרן דבשמיא נפיש חטאן קמך
עברנא על מימרך ולא עבדנא רעותך
השתא בכסופא אוניחא ⁸⁰ קמך
מחול ושבוק ברחמך לחובן ולחטאן :
הב לן וג' :

79. צ"ל : „מבדריא“. אלו ישראל הפזורים בגלות.

80. כ"י 4529 : השתא בכסופא אתינא למקרייך. אי ניחא קמך.

דאתגלי בגבורתיה על (ידי) משה נביא באסנא⁸¹
 על ידוהי עבד פרקנא
 גלי גבורתך על עמך ישראל ופרוקינן *⁸¹ ליומא דפרקנא
 אנהר עלן נהורא דמשיחא בר דוד
 ולא ייבד סברן⁸² ולא ייבד סכויין:
 הב לן וג'

בעי תיובתא ומוזהר על תיובתא
 מקביל בתיובתא לתיבי נינוה קביל עמך ישראל בתיובתא
 ולא יתבר לבא דעבדי תיובתא:
 והב לן וג'

אלהא רמא דמשמיש ברומא
 אצית ושמע לקליה דעמא
 דלית להון אבא ואף אמא⁸³:
 הב לן וג'

אלהא רומא דמשמיש ברומא
 אצית ושמע לקליה דעמא
 דלית להון אחא ואף לא מרחמא:
 הב לן וג'

דכרסיוהי שביבא מנורא יתיבא
 רכיב על כרובא דקליל מן עיבא
 נצח בקרבא ותבר בעיל דבבא
 ומקביל בתיובא רחיקא וקריבא
 אדכר לן אברהם סבא
 יצחק עקידא יעקב שלים רבא
 משה ספרא רבא
 אצמח לן נהורא ואסי לן כיבא
 ואעבר⁸⁴ מינן חובא בדיל יומא חביבא:
 הב לן וג'

דשרי על חיותא וליה מצפין כל בריתא
 אסתכל בצוחתא דיתמי ודארמלתא
 רח' אדכר לנא קים אבהתא ודארבע אימהתא
 והב למחתן אסותא ועינינן בהדא שעתא
 ארים ימינך אצמח פרקנך
 רחם בדיל שמך חוס ופרוק עמך:
 הב לן וג'

*81. כ"י 4529 : וקרביה.

81. במקור : „באסנאה“ בניגוד לחרוז.

84. במקור : ועבר

83. במקור : אמה.

82. במקור : ספרן.

ממתיק מרירי ושארי אסירי
מפתח עורירי ואסיא⁸⁵ לקצירי
חזי*⁸⁵ בוכרי דדמן לירורי
מתוקפא דנירי דמטו עד נחירי:
הב לן וג'

בבעו מנכון מלאכי מרומא
כד תחזון ית ישראל בעקא
סבו מפתחיא ופתחו תרעיא
ואעילו קדמהי למלכא רמא:
הב לן וג'

תבר גבורי שמע קלא דתבירי⁸⁶
רברבי וזעירי מסכיני ועתירי
צוחן כות תורי בוען⁸⁷ כות אימרי
טלטלהון בטורי זרעהון דעוקרי⁸⁸
כולהון קימין קדמך למקרי
רחמנא כתיבינן בספרא דחיי דשנת כך וכך למניין שטרי⁸⁹:
הב לן וג'

חילופי נוסח לסידור ר' סעדיה (שמה—שנו)

[2] שמה

- 8: בצדית רעיונינו.
9: בשקור לשונינו (רס"ג: בשגגותינו ובזדוננו).
20: פשעינו אתנו.

[7] שמו

- 16: ביעא (רס"ג: בעיא).
17: עזרא (רס"ג: עזרא).
18: דמחפר (רס"ג: דחפיר).
18-19: פסקת כל חדותא עדת כל שלותא (דיבור אחד).
19: שנא (רס"ג: ושנא ליה).
22: חזי לעמך חזי לאוריתך.

85. צ"ל: ואסי. 85*. כ"י 4529: סמוך בני בוכרי.
86. במקור: תדבירי. השיבוש הוא תוצאה של היגוי שתי אותיות ממוצא אחד (דטלנת).
87. צ"ל: „פען“, כלומר: פועים.
88. כנראה שצ"ל „דעיקרי“ (שרשים) והם האבות.
89. הערת גליון: „פי הדה אלפצל ידכר חסב חאל סנה. שנת התלג ליצירה אתתקפד לשטרות אתרה לחרבן ב"ב“. תרגום הדברים ראה מבוא, עמ' קצו.

[8] שמה

- 3: אלא כעניי כמסכניי איתנא למתבע מן קדמך ב"ו.
רחמנא את הוא דאזהרתא (פרק חדש).
5: ככפיפא קומתן.
6: אחרי „בידך ניהא“: בידך אסות לכל מרעה.
28: אחרי „כל רבים עמים“: זכור ה' חרפת ירושלים.

[9]

אהבת ציון אל תשכח לנצח.

[10] שמט

- 1: שריפתינו (רס"ג: שיחתנו).
פחדתינו (רס"ג: פחדנו).
רחישתנו (רס"ג: רחשנו).
3: אחרי „בלאמים“: היינו שחוק לכל עמים כל היום נגינתם.
5: כחרש אשר לא ישמע וכאלם אשר לא יפתח פיהו: היינו כאיש לא שומע ואז (!)
כפיו תוכחת.
6: כלמתינו נגדיך.
14: לחרבה (רס"ג: לחרפה).
17: תסתר (רס"ג: תאנף).
קנאתך (רס"ג: חמתך).

[12 ב] שן

12: בתהמות כסוס במדבר.

[17 ב] שג

- 28: ה' עשה עמנו הטוב למען שמך.
29: גדלך (רס"ג: גאותך).
31: צדקתך (רס"ג: צדקך).
33: בריתך (רס"ג: ברית).

[18]

34: השמם (רס"ג: השמים).

שג

- 1: קוראים (רס"ג: קרואים).
2: ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם.
6: אחרי „אלישע ועתירתו“: יונה וצעקתו; יחזקאל ותחיתו.
7: אחרי „דניאל ובינתו“: מרדכי ותעניתו.
9: הדביקם (רס"ג: הדבוקים).
11: היחידים בני הידירים.
כשושנה (רס"ג: כשושנת).

- 12: בני הנאמנים (רס"ג: בני מאמינים).
 הנתונים (רס"ג: הנתונים).
 19: אחרי "מחקרי ארץ": אשר לא (!) היום (!) הוא עשהו: חטאנו וגו'.

[19]

- 20: הארץ (רס"ג: כל הארץ).
 21, 23, 31, 33 — בסוף כל שורה: חטאנו וגו'.
 22: העלילה.
 24: ומגיד.

שנר

- 1: הברית והחסד.

[20]

- 2, 5 — בסוף כל שורה: חטאנו וגו'.
 6: בעולמו (רס"ג: לכל).
 9: מכניה (רס"ג: מכונה).
 10: נסתרות.
 10: יודע מא בחשוכא.
 13: ותפארה.
 14: לא יגער מצדיק עיניו.
 לא בחטאנו עשה לנו ולא כעונותינו גמל עלינו.
 16: המלכים.

[21] שנה

- 25: דנחית מסטין וסליק מסהיד.
 26: מן קדמך ... ותיעול.
 27: זכותן קדמך.
 ויסתפנו ... ונתקבל הא.
 28: ויהיון [צ"ל: ויהיון] לרעוא על מדבחד.
 הדא שעתא שעת.
 29: דפורקנא.
 30: שתא דתיובתא לעמך ישראל.
 שתא דניחא לעמך ישראל.
 כתובין (וכן כולן).
 32: ביה במחבלא.
 בבתנא: ובבתי כל ישראל (רס"ג: בבתי עמך ישראל).
 33: ודוניה.

שנו

- 1: עמך — ליתא.
 מרי חיון ויהיב חיי.

- 2 : דמסי בלא סמני.
 3 : ורבינהו לפירה מריבונה מעליי קמד.
 4 : ואסגיה (רס"ג : ואשויה) ... לפתורך.
 ואחיינן וניכל מיניה : ניכול מניה.

[22]

- ונודה לשמך : נודה לשמך ונשכה קדמך.
 5 : חוס ורחם על רהמא דבריתא :
 חוס ורחם על ליאותא דבני אנשא :
 ולא יהוי רהמא דבריתא שרבא :
 ולא תהוי לאוס*⁸⁹ בני אינשא פחות נפשא.
 6 : ויסתעין בריתא וברך בכל עבדא בני אינשא.
 7 : לרקיעיא.
 8 : דברכתא ... בעדניה (ליתא). ויבעון מיא על ארעא.
 9 : ויורון.
 10 : מזוניהון ... ופרים עלן ברחמך.
 11 : בכל מתיבתא. וזרע שלמא רבא בארעא דישראל.
 בני גלותא [צ"ל : ביני].
 וזרע שלמא רבא ביני ילפי.
 12 : מגנא.
 14 : משגשיא דעממא ... הוי עניא ...
 15 : עבד לן נסי.
 17 : אכע ואיתייה למשיחא.
 18 : אחרי „בעגלא“ : ואנהר זיוה בעלמא כוליה.

[23]

- 19 : לישראל.
 20 : חרבתא, ובני נחי לחרבתא ... בחיין.
 21 : ואדכרינהו ... לשכבי עפרא : מסתהו תלי תלי עפרא.
 22 : אסיקינהו.
 23 : מותנא מארעא : ותתמחי דמעתא ... ויסופון חסודנא מן ארעא.
 24 : עלמא.
 25 : מיתבות.
 26 : הב לן חלקא טבא כיומי מלכא משיחא בר דוד :
 והב לן חלקא טבא בניחמותהון דצדיקיא.
 27 : בזכותא דצדיקיא.
 רחמנא מלי ברחמך שאילתא דלבן בכל דבעינן קדמך.
 29 : רחמנא (חוזר בכל דיבור ודיבור).
 ותשתמע קדמך : רח' תגמול צלותן חינא וחסדא.

*89, צ"ל : ליאות ?

ורחמי קדמך: שרי...

30: ברגז רחם תזכור: ברגז אהבה תזכור:

ברגז שבועה תזכור: ברגז עקידה תזכור:

ברגז תמות תזכור: ברגז תורתך תזכור:

הבט לברית ואל תפר ברית.

31: ותן לנו.

[24 א]

32: אחרי "דעני למסכני": דעני לבזוי ענינין.

33: דעני למרירי נפשא: ענינין.

[דעני] למסגפי נפשא: ענינין.

דעני למפרשי ימא: ענינין.

דעני למהלכי מדברא: [ענינין].

שנז

1: דע לחבישין בי זינא... לחיתא... לאלתא.

2: במורא. דע לבעירא ורחשא... בהר המוריה.

3: ולאכהתנא.

4: בשטים.

5: לדוד כציון ולשלמה בריה כירושלם.

6: בנהר כבר... דאריתא.

7-8: רחמנא חוס עלן. רחמי תוב עלן:

רחמי איתרצי עלן: רחמי דמלי רחמי רחים עלן:

ופרוקינן משביא השתא בעגלא:

שרי על כורסא דרחמי ורחם עלן.

23: מלך מתרצה בדמעות.

24: ומעשים טובים של שוכני עפר.

25: ופדינו — ליתא.

ומגזירות הושיענו ובסר חיים כתבינו ותמלא ברחמיך הרבים כל משאלות לבנו

הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאים עד העולם: אן יש [אם יש]

במסובין י אנשים יאמר קדיש ותתקבל צלותנא.

26-28 ליתא.

נשלמה תפלת רחמים בעזרת שוכן מרומים

נספח

לאחר כתיבת המאמר גליתי בספריית הסימינר סידור כ"י נוסח פרס⁹⁰. יהודי פרס נהגו להתפלל, עד שנת תקנ"ג (1793), על פי נוסח קדום זה שקיבלו מבבל.

90. סימנו 4522. כתב יד זה תואר תחילה בידי א"נ אדלר, J. Q. R. X 1898 p. 605—623.

ואחריו בהרחבה יתירה בידי שלמה טל, שההדיר את תפילות החול שבסידור זה (עין

סידור תפילה נוסח פרס, תל-אביב תשל"ד, מבוא, עמ' i—vi).

אותה שנה ביקר בפרס השד"ר הספרדי יוסף ממאן, והוא השפיע עליהם לשנות מנהגם. במקומו הנהיג ביניהם את נוסח ספרד, כשאר קהילות המזרח. סדר הרחמין לתעניות השנה שבנוסח פרס קרוב לסידור ר' סעדיה יותר מכל המחזורים האחרים. גרסאותיו זהות ברובן עם אלו של מחזור תורכסתאן. ג' מן המרנות הכלולות במחזור תורכסתאן מופיעות בנוסח פרס בתפילת ליל כפורים⁹¹. למעלה מזה, מתוכו אפשר להשלים דף אחד החסר במחזורנו, ובמקביל לו גם בסידור ר' סעדיה⁹². על חוליה חסירה זו מוסיף אני חילופי גירסאות חדשים לסדר הרחמין⁹³, עפ"י כ"י 4522.

א. קטע חסר

רחמנא	דעבר בזיו דתאיב חטף:
רחמנא	דעבר מחי דתאיב מחסיד:
רחמנא	דעבר דאיק דתאיב מתרחק:
רחמנא	והוון כמנא דלית ביה צרוך:
רחמנא	והות אוריתך כות פלסטר:
רחמנא	גליא קמך במאי דרגא קימינן ביה:
רחמנא	הב לן ידא דרחמי ואסיקינן:
רחמנא	ואסיקינן מהדין עומקא דשרינן ביה:
רחמנא	ולית דמסיק מניה אלא ממך:
רחמנא	ולית דמשויב מניה אלא רחמך:
רחמנא	ולא ישטפונן שבולי מיא:
רחמנא	ולא יבלעינן תהומא ברוגזיה:
רחמנא	ולא תכסי עלן בירא פומה:
רחמנא	ולא תגמרינן ארע גלותן:
רחמנא	מסתייה לביתך חרבא:
רחמנא	מסתייה להכלך צדיותא:
רחמנא	מסתייה לעמך גלותא:
רחמנא	מסתן מחסודי עממיא:
רחמנא	וידעון עממיא דאית להון פרוקא לישראל:
רחמנא	[וידעון עממיא אומיא ולישניא דאת לישראל וישראל דילך:] ⁹⁴
רחמנא	ולא יימרון עממיא לית מששא [ביהודאי ולא] ⁹⁴ בכתביהון:
רחמנא	ולא יימרון צוחו קמיה ולא אשגח בהון:
רחמנא	ולא יימרון אהדר אפיה מנהון:
רחמנא	אהדר לן אפיה דרחמי [ורחם עלן] ⁹⁴ :
רחמנא	ואמטי לן ידא דרחמי:

91. ואלו הן: כשביא דמתחנן לשביה, נפיש חטאן, בעי תיובתא.

92. בסידורנו — לפני דף 13, בסידור ר' סעדיה — עמ' שנא שו' 9.

93. לצורך הקלה נעשו הציונים על פי סידור רס"ג. חילופי גירסאות שהועלו בסידור רס"ג לא צוינו.

94. ההשלמה בסוגריים מרובעים — עפ"י כ"י 4529.

רחמנא ולא נהוי נזיפי דלעלם :
 רחמנא לא לעלם דינא ולא לאורכא תוכחתא :
 רחמנא ולא לאפרש⁹⁵ יחול רוגוז עלן :
 רחמנא ולא תקני בעפרא סריא :
 רחמנא ולא תקני בבסרא ודמא :
 רחמנא ולא תקני ברמתא ותולעתא :
 רחמנא ולא בטולא עברא :
 רחמנא ולא תקני [בן]⁹⁴ דלית בן מששא :
 רחמנא ולא תוכחינן דלית בן לאיתותבא :
 רחמנא בעידן רוגוז אדכר רחמך :
 רחמנא אדכר רחמך ואנח רוגוז :
 רחמנא ופרוקינן ויתקדש שמך :
 רחמנא בטל גזרתא קשיתא מנן ומלל עמך ישראל :
 רחמנא דחי כל דחיי בישי מנן ומכל עמך ישראל :
 רחמנא עבר מנן רוגזא וחמתא :
 רחמנא סלק מינן [כל]⁹⁴ צערי ויסורי :

ב. חילופי גירסאות

עמי שמוז

- 5 : כסיפין אנו.
- 6 : מא עובדן ; ומדלגן לן.
- 8 : למתבע רחמין ; תקיפו חטאן.
- 9 : אידין עדנא.
- 10 : מעשה נדכר ; על חובין.

עמי שמח

- 3 : אתינא למתבע רחמין מן קרמך.
- 6 : בית נוסף ; ולא נהדר מן קרמך בכסופא ובכיושא.

עמי שן

- 31 : דשדיא בשוקי ; דהא נחיתין.

עמי שנא

- 3 : מבתותא.
- 4 : עד נחיריה.
- 8 : ומחסיד לן.
- 9 : בזיז.

עמי שנב

- 1 : עניי עמך ; קוראים.

95. לאפרש — לנצח (ראה תרגום לישעיה נז טז).

- 2 : תוספת : מחכי ישעך ; תוספת : תלמודי תלמידיהם.
 4 : ונזירתו.
 5 : שמואל וחכמתו.
 7 : תוספת : ע"ל יחזקאל ותחיתו ; ע"ל יונה וזעקתו ; ע"ל מרדכי ואסתר ותעניתם.
 9 : הועידים.
 12 : הנתונים.
 13 : בכל עת.
 25 : דורך על במתי עב ; דין אלמנות.

עמי שנד

- 6 : תוספת : טוב וישר.
 11 : תוספת : כי כל דרכיו משפט.
 13 : לא כעונותינו גמל עלינו.
 14 : תוספת : לא בשוקי האיש ירצה.
 19 : מוציא.
 24 : נוראות בצדק תעננו ; נותן לבהמה לחמה.
 26 : תוספת : סלה ורב חסד.
 28 : תוספת : עיני כל אליך ישכרו ; עשה שמים בתבונה.
 31 : פותח את ידיך ; פלאות עדותיו.
 32 : צדיק בכל הדורות.
 34 : צדקתך צדק לעולם ; צדק ומשפט מכון כסאך.

עמי שנה

- 1 : קדם קדמונים ; קים לעולמים.
 3 : רוצה את יראיו ; ראשון ואחרון.
 4 : רחמנא וחננא ; רופא לשבורי לב.
 7 : תם וישר ; תמים פעלו.
 11 : פשועי.
 15 : עבדא דלא סרח.
 16 : וחוס עלן כסגאות טבותך.
 18 : מעושקן לחיי ; אפקינן מעושקא ומעקתא.
 20 : מכל מיא [צ"ל : מאי] דסנית.
 22 : הרהורי רשעא.
 30 : תוספת : ותהוי הדא שתא שתא סליחות חטאה.

עמי שנו

- 3 : קרייה לעבורא ואפשיה.
 4 : ואפשיה ואסגיה.
 6 : וברך בכל עבדי ידי בני אנשא.
 18 : הב שמא לשבחד ; הב רבותא ליקרך ; מסיפי ארעא.
 30 : ברגז רחמים תזכור ולא בקצף ; ברגז תורתך תזכור ולא בשצף.

- 31: הבט לברית ואותנו אל תכרית; הבט לברית ושלח לנו נסתר בנחל ברית.
 32: דעני לבוזי ומטלטלי.
 33: לחלישי דעתא; דעני לתיבי נינוה.

עמ' שנו

- 7: היסא חוץ [צ"ל: חום].
 8: רחמ' תיבא טוב [צ"ל: תוב] מלי זכותא אתרצי.

ביבליוגרפיה

1. ש' אסף, פיוטים וסליחות מתקופת הגאונים, קרית ספר ב (תרפ"ה—תרפ"ו), עמ' 145—149.
2. ד' ששון, עקידת יצחק אבינו, שם, עמ' 258—267.
3. ב"מ לוין, פיוט „נטרי תרעי" בסליחות הגאונים, גנזי קדם, ח"ד (תר"ץ), עמ' 65—76.
4. סידור ר' סעדיה גאון, הוצאת מקיצי נרדמים, ירושלים תש"א.
5. י' היינימן, התפילה בתקופת התנאים והאמוראים, ירושלים תשכ"ד.
6. י' היינימן, פיוטי התרגום, הספרות ד (תשל"ג), עמ' 362—375.
7. ש' טל, סידור תפילה נוסח פרס, תל אביב תשל"ד.
8. ד' גולדשמידט, מחקרי תפילה ופיוט, ירושלים תשל"ט.